

16A

**FIRA
MEDITERRÀNIA
DE MANRESA**

del 7 al 10 de novembre de 2013

www.firamediterrania.cat

Factoria d'Arrel

DOSSIER ARTISTA CONVIDAT

MAIG 2013

DOSSIER

JORDI SAVALL, ARTISTA CONVIDAT

ÍNDEX

1. La gran cruïlla mediterrània.....	pàg. 2
2. Jordi Savall a la Fira Mediterrània	pàg. 3
3. Activitats al voltant de la gran cruïlla i de l'artista convidat... ..	pàg. 5
3.1. Concerts	pàg. 5
<i>Mare Nostrum</i> – concert inaugural	
<i>The Celtic Viol</i>	
3.2. Jornada - Art i diàleg entre cultures.....	pàg. 6
3.3. Cicle documentals - <i>Mediterrània, la gran cruïlla</i>	pàg. 7
<i>Música Savall, Història Bòrgia</i>	
<i>Montserrat Figueras, la veu de l'emoció</i>	
<i>El silenci entre los disparos</i>	
<i>Rap àrab</i>	
<i>Romanistanbul</i>	
4. Informació complementària	pàg. 9
4.1. Text d'Amin Maalouf	pàg. 9
4.2. Jordi Savall - biografia	pàg. 11

1. LA GRAN CRUÏLLA MEDITERRÀNIA. Trobada i xoc, art i arrel

“La Mediterrània és una cruïlla molt antiga. Des de fa mil·lennis, tot hi ha confluït, pertorbant i enriquint la seva història”

Fernand Braudel (*La Mediterranee, espace et histoire*)

Com suggeria el gran historiador Fernand Braudel, el nostre mar és, fonamentalment, una gran cruïlla. Un lloc permanent de trobada i xoc, de pertorbació i enriquiment que, al llarg de mil·lennis, ha provocat un flux creuat d'influències, transformant una fesomia que continua en permanent canvi. D'aquest procés no se n'escapa cap àmbit: ni el religiós ni el demogràfic; ni el polític ni el cultural.

La Mediterrània d'avui continua fidel a la seva convulsa personalitat. A la riba Nord, els països que un dia foren el bressol de la civilització occidental ara lluiten per no ser expulsats d'una Europa que els examina amb duresa i els recrimina la seva pròpia idiosincràsia. La riba Sud ha estat travessada recentment per un fort anhel de llibertat que ha fet trontollar totes les estructures socials i polítiques. Per altra banda, en l'àmbit de les arts, les noves tecnologies s'han unit a corrents i tradicions mil·lenàries que connecten els individus i els pobles, reforçant un potencial creatiu enorme que recorre tota la

Mediterrània. La música, la dansa, les arts visuals i les arts de carrer... Els artistes s'han convertit avui en un subjecte més de la informació, comunicadors i receptors al mateix temps, transmetent una societat que canvia a temps real. La pràctica artística com a mitjà ideal per a transformar consciències.

Trobada, xoc, art, arrel, revolució, creació, tradició, conflicte... són avui paraules comunes a tota la conca del nostre mar –nord i sud, est i oest-, aquesta que tantes vegades s'ha preguntat si existeix una Mediterrània única o bé si n'hi ha moltes Mediterrànies interdependents.

David Ibáñez, director artístic de la Fira Mediterrània de Manresa

2. JORDI SAVALL A LA FIRA MEDITERRÀNIA

Jordi Savall (Igualada, 1941) és probablement el músic català amb més projecció internacional i una de les grans personalitats de la nostra cultura. La seva és una obra de grans proporcions i múltiples vessants: recuperador pioner de patrimoni musical, gran intèrpret de viola de gamba, director de formacions orquestrals de prestigi i dinamitzador cultural a través d'iniciatives diverses com ara cicles, festivals i el seu propi segell discogràfic.

Hi ha, a més, dues facetes que entronquen la seva figura de forma especial amb la nostra **Fira Mediterrània**. Com a autèntic humanista del s. XXI, Savall ha estat pioner en el diàleg artístic entre cultures -molt especialment les mediterrànies- amb un interès especial en acostar la música a l'univers cultural en el que va ser produïda: mostrant-la com a cristallització dels anhels d'un context i un moment històric determinats. Per altra banda, ha estat capaç de trencar sense prejudicis els compartiments -tot sovint estancs- entre la música culta i la popular, entre la plaça i l'acadèmia, fent fluir un discurs musical il·lusionant que posa en relleu la importància de l'arrel popular com substrat necessari per a una creació artística coherent.

La participació de **Jordi Savall** com a artista convidat a la Fira Mediterrània gira al voltant del seu projecte *Mare Nostrum*, concebut -com tants altres- colze a colze amb la seva companya de vida i molt enyorada **Montserrat Figueras**. Davant d'aquesta gran cruïlla que és la Mediterrània, l'artista respon construint ponts que connecten les ànimes. *Mare Nostrum* va més enllà del simple programa musical per convertir-se en una profunda reflexió sobre la història i la idiosincràsia del nostre mar i els seus pobles. Un *work-in-progress* que serà el concert inaugural de la **16ª Fira Mediterrània** i que a Manresa estrenarà una nova lectura, centrada ara en la Mediterrània oriental, amb Turquia i Israel com a grans protagonistes.

Jordi Savall protagonitzarà, a més, un altre diàleg amb les músiques populars amb el concert *The Celtic Viol*, centrat en l'arrel celta. També realitzarà una ponència en la jornada *Art i diàleg entre cultures*, dedicada a analitzar l'art com a eina per a la connexió intercultural. I finalment, dos documentals: *Música Savall, Història Bòrgia* ens ajudarà a comprendre millor la seva figura, el seu entorn i filosofia creativa, i *Montserrat Figueras, la veu de l'emoció*, dedicat a la gran cantant i parella del Mestre que ens va deixar recentment. Aquests audiovisuals s'inclouran en el cicle *Mediterrània, la gran cruïlla* que oferirà cinc testimonis de la vinculació entre Mediterrània, art i societat.

"A cada moment d'aquest viatge en el temps i l'espai, ens preguntem si els conflictes als quals ens hem acostumat no són al cap i a la fi enganyosos i si la veritat de les persones i les cultures no resideix més aviat en aquest diàleg dels instruments, veus, acords, cadències, gests, improvisacions i alens"

Amin Maalouf, de les notes del llibre-disc *Mare nostrum*

3. ACTIVITATS AL VOLTANT DE LA GRAN CRUÏLLA I DE L'ARTISTA CONVIDAT

3.1 CONCERTS

Mare Nostrum. Diàleg de les músiques otomanes, cristianes i jueves a la Mediterrània

CONCERT INAUGURAL 16ª FIRA MEDITERRÀNIA - Estrena a Catalunya

7 de novembre

Jordi Savall presenta una lectura nova del seu projecte *Mare Nostrum*, en aquesta ocasió centrada en la Mediterrània oriental i amb predomini del repertori turc-otomà. Turquia i Israel són els grans protagonistes d'un programa que mostra la capacitat de Savall per crear ponts invisibles que uneixen les ànimes. El concert comptarà amb la participació d'artistes tan destacats com ara **Lior Elmaleh** (Israel - veu) i **Gursoy Dinçer** (Turquia - veu), **Yurdal Tokcan** (Turquia - oud), **Hakan Güngör** (Turquia – kanun), **Nedyalko Nedyalkov** (Bulgària – kaval), **Yair Dalal** (Israel – oud), **Dimitri Psonis** (Grècia – santur) i **Pedro Estévan** (Espanya – percussió)

The Celtic Viol

9 de novembre

Jordi Savall transmet en aquest programa el seu profund respecte per les músiques populars de transmissió oral. Seduït des de fa dècades per la tradició popular celta, *The Celtic Viol* ens apropa a la intensa bellesa i emoció de les melodies irlandeses i escoceses dels segles XVII al XIX. En un format íntim i seductor, **Savall** ens recorda que són “*obres meravelloses, però fràgils. Representen l'aportació sensible i més personal d'unes cultures a vegades marginades o perseguides a la història de la creació musical.*” Amb **Andrew Laurence King** (harpa), **Frank McGuire** (percussions) i **Jordi Savall** (viola soprà & viola lira).

3.2 JORNADA - *Art i diàleg entre cultures*

9 de novembre

Ponències i taula rodona per analitzar les transformacions successives i els reptes de la nova Mediterrània, amb especial atenció a la capacitat de l'art com a motor per generar connexions.

Participants:

Sr. **Jordi Savall**, artista convidat de la **16ª Fira Mediterrània de Manresa**

Sr. **Senén Florensa**, director general de l'**Institut Europeu de la Mediterrània**

Sr. **Frédéric Deval**, director del programa de **Musiques Transculturelles – Foundation Royaumont** (França)

3.3 CICLE DE DOCUMENTALS – *Mediterrània, la gran cruïlla*

Del 7 al 10 de novembre

Cicle de cinc documentals que pretenen contrastar visions de la Mediterrània des de l'òptica de la creació artística, així com la seva interrelació amb la societat.

Música Savall, Història Bòrgia (Lavínia produccions, 2012)

Coincidint amb el 500 aniversari del naixement de Sant Francesc de Borja, quart duc de Gandia, "Música Savall, Història Borja" segueix, amb **Jordi Savall** i els col·laboradors més pròxims, el procés de creació de la seva obra històrica, *Dinastia Borja*. La música del temps dels Borja, del papa Alexandre VI i dels seus fills, Cèsar i Lucrècia, fins a arribar a Sant Francesc de Borja –jesuïta i, probablement, compositor-, n'és el fil conductor. El documental aprofita aquest itinerari històric i artístic per acostar-se a la música antiga a través dels intèrprets i descobrir per a l'espectador el paper dels instruments originals o la importància de la reconstrucció de partitures. També mostra les facetes de director, investigador i intèrpret de Jordi Savall, així com els lligams personals del músic amb la cultura valenciana.

Montserrat Figueras, la veu de l'emoció

(Televisió de Catalunya / Lavínia Produccions / Televisió Espanyola)

Documental biogràfic sobre la soprano **Montserrat Figueras**, desapareguda el mes de novembre de 2011. Un recorregut que ens portarà per les diferents etapes i escenaris de la seva vida, des dels seus inicis musicals al conservatori de Barcelona, la seva coneixença i posterior associació amb **Jordi Savall**, fins a Basilea (Suïssa), on consolida la seva vocació per la música antiga. De tornada a Barcelona, i juntament amb el Mestre Savall, la seva participació serà cabdal en la creació *d'ensembles* i obres musicals amb les que voltaran el món de manera incansable.

El silencio entre los disparos (Lluís Escartín, 2012)

<http://www.rebellion.org/noticia.php?id=148853>

La perspectiva d'aquesta pel·lícula és la de prendre el testimoni de la gent jove que va portar el pes de la lluita a la Plaza Tahrir l'any 2011. Dones àrabs, algunes amb hijab, artistes, professores, músics, professionals de tota mena excepte en fer una revolució... Un documental de "dins" de la revolució egípcia.

Rap àrab (Bachir Bensaddek, 2011)

Diversos artistes, tres països, un sol idioma: l'àrab; un únic estil: el hip hop. Des de Casablanca a Aleppo s'elevan les veus d'aquests joves. El seu or negre son les seves paraules, que destil·len com un carburant pel vehicle que han escollit: el rap, una maquinària ben engraixada de taules de mescles i sons variats. Nois que s'atreveixen a prendre la paraula inclús quan se'ls hi nega.

Romanistanbul (Ozgur Akgul, 2012) – **Estrena a Catalunya**

<http://www.worldmusicfilms.com/index.php?id=780>

Romanistanbul és un documental sobre els músics romanís en el mercat de la música d'Istanbul: la seva organització professional, el seu progrés musical i les seves transformacions d'identitat. El rerefons de la història és la lluita de la cultura romaní contra la discriminació a través de la música i dels músics per aconseguir el reconeixement públic de la societat romaní.

4. INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

4.1 Text d'Amin Maalouf

Escoltar aquestes cançons i músiques d'Orient i d'Occident, subtilment compilades per Jordi Savall, no és una experiència qualsevol, car a l'emoció estètica s'afegeix un sentiment encara més intens, el de la comunió, per art d'encantament, amb una humanitat reconciliada.

No va perdre aquesta humanitat quelcom de la seva ànima, a la segona meitat del segle XV, amb la defunció simultània de Sefarad i de l'Àndalus, quaranta anys després de l'esfondrament de Bizanci. Entre Orient i Occident es van destruir uns ponts mentals i espirituals que mai més han estat refets. La Mediterrània va deixar de ser aquell mar nodridor, situat al bell mig del nostre univers cultural, per esdevenir un camp de batalla i una barrera.

Avui, el nostre mar comú és el lloc on es dreça la muralla invisible que divideix el planeta entre un nord atemorit i un sud desesperat, entre comunitats mundials que s'han acostumat a malfiar-se de l'"altre" i a desmarcar-se'n. El món àrab i el món jueu semblen haver oblidat el seu fecund parentiu d'antany, mentre l'Orient musulmà i l'Occident de tradició cristiana s'han embrancat en un diàleg de sords.

Per tal de retornar a la nostra humanitat sense nord alguns senyals d'esperança, cal anar molt més enllà d'un diàleg de les cultures i les creences cap a un diàleg de les ànimes. A l'inici d'aquest segle XXI, és aquesta la missió irrenunciable de l'art. I és precisament això que experimentem en escoltar aquestes magnífiques músiques de l'entorn mediterrani, creades en èpoques i en terres diferents. De sobte descobrim –o redescobrim– que les cultures que ens semblen allunyades, o fins i tot enemistades entre si, són sorprenentment properes i còmplices.

A cada moment d'aquest viatge en el temps i l'espai, ens preguntem si els conflictes als quals ens hem acostumat no són al cap i a la fi enganyosos i si la veritat de les persones i les cultures no resideix més aviat en aquest diàleg dels instruments, veus, acords, cadències, gests, improvisacions i alens. Aleshores sorgeix en nosaltres un sentiment d'alegria profunda a partir d'un acte de fe: la diversitat no és forçosament un preludi de l'adversitat; les nostres cultures no es troben voltades per murs estancs; el nostre món no està condemnat a desgràcies sens fi, encara pot salvar-se.

I no és aquesta la primera raó de ser de l'art, des que l'aventura humana emprengué el seu camí?

Amin Maalouf

Traducció: Gilbert Bofill i Ball

4.2 Jordi Savall - biografia

Jordi Savall és una de les personalitats musicals més polivalents de la seva generació. Fa més de quaranta anys que dóna a conèixer al món meravelles musicals abandonades en la foscor de la indiferència: més de quaranta anys que les investiga, les llegeix i les interpreta

amb la seva viola de gamba, o com a director. Les seves activitats com a concertista, pedagog, investigador i creador de nous projectes, tant musicals com culturals, el situen entre els principals artífexs de l'actual re-valorització de la música històrica. És fundador juntament amb Montserrat Figueras i director dels grups musicals Hespèrion XXI (1974), La Capella Reial de Catalunya (1987) i Le Concert des Nations (1989) amb els que explora i crea un univers d'emocions i de bellesa, i les projecta al món i a milions d'amants de la música tot fent conèixer així la viola de gamba i les músiques oblidades d'aquí i d'arreu, cosa que l'han acreditat com a un dels principals

defensors de la música antiga.

Amb la seva fonamental participació en la pel·lícula d'Alain Corneau *Tous les Matins du Monde* (Cèsar a la millor banda sonora), la seva intensa activitat concertística (140 concerts a l'any), discogràfica (6 enregistraments anuals) i, amb la creació d'Alia Vox (segell fundat per Montserrat Figueras i Jordi Savall el 1998), està demostrant que la música antiga no ha de ser necessàriament elitista i que interessa a un públic de totes les edats cada vegada més divers i nombrós.

Com tants d'altres músics, Jordi Savall va iniciar de ben petit la seva formació musical. Començà cantant al cor de nens d'Igualada (Barcelona), la seva ciutat natal, tot completant els seus estudis musicals fent la carrera de violoncel, que va finalitzar al Conservatori de Barcelona (1964). El 1965 inicia de forma autodidacta l'estudi de la viola de gamba i la música antiga (*Ars Musicae*), perfeccionant des de 1968 la seva formació a la Schola Cantorum Basiliensis (Suïssa) on el 1973, succeeix el seu mestre August Wenzinger col·laborant amb cursos i classes magistrals fins el 1993. Actualment és professor convidat a la Juilliard School de Nova York.

Al llarg de la seva carrera ha gravat més de 170 discos. Ha rebut diversos reconeixements i Midem Classical Awards. El llibre-disc *Jérusalem. La Ville des deux Paix: La Paix céleste et la Paix terrestre* ha estat acollit de forma extraordinària per la premsa nacional i internacional, i ha rebut el premi “Orphée d’Or” de l’académie du disque lyrique 2008, el “Caecilia Prix 2008”, el “Schallplattenkritik 2009” i el “Midem Classical Awards 2010” com a millor disc de música antiga. El 2011, el llibre-disc *Dinastia Borgia. Església i poder al Renaixement* ha estat premiat amb el “Grammy Award 2011” en la categoria Best Small Ensemble Performance i com a “Millor disc de Música Antiga 2011” per l’International Classical Music Awards (ICMA).

Dins el repertori operístic, cal subratllar la seva participació en la descoberta d’*Una cosa rara* (representada el 1991) i *Il burbero di buon cuore* (representada el 1995 i el 2012) de Vicent Martín i Soler. El 1993 presenta per primer cop al Gran Teatre del Liceu *l’Orfeo* de Claudio Monteverdi, (el 2002 fou enregistrada en directe per la BBC-Opus Arte, i s’edità en DVD). També ha dirigit el *Farnace* de Vivaldi al Teatro de la Zarzuela de Madrid (2001), *Burdeus* (2003), *Viena* (2005), *París* (2007) i editada en CD per AliaVox. També ha dirigit *Orfeo ed Euridice* de J. J. Fux representada al Festival Styriarte a Graz el 2010, i *Il Teuzzone* de Vivaldi interpretada el 2011 en versió semi-concertant a l’Òpera Royal de Versalles.

Entre les distincions rebudes al llarg de la seva carrera destaquen: “Officier de l’Ordre des Arts et Lettres” (1988), la “Creu de Sant Jordi” (1990), “Músic de l’any” per Le Monde de la Musique (1992) i “Solista de l’any” de les “Victoires de la Musique” (1993), “La Medalla de Oro de las Bellas Artes” (1998), és “Membre d’honor del Konzerthaus” de Viena (1999), “Doctor Honoris Causa” per la Université Catholique de Louvain (Bèlgica) el 2000, per la Universitat de Barcelona el 2006 i per la Universitat d’Évora (Portugal) 2007, “Victoire de la Musique” a la seva trajectòria professional (2002), “Medalla d’Or” del Parlament de Catalunya i Premi d’Honor de la “Deutschen Schallplattenkritik” (2003).

L'any 2008 Jordi Savall fou nomenat "Ambaixador de la Unió Europea pel diàleg intercultural" i juntament amb Montserrat Figueras varen ser investits "Artistes per la Pau" dins del programa "Ambaixadors de bona voluntat" de la UNESCO. L'any següent fou nomenat novament "Ambaixador de l'any 2009 per la creativitat i la innovació" per la Unió Europea. L'any 2009 Jordi Savall rep el "Premi Nacional de Música" atorgat pel Consell Nacional de la Cultura i les Arts de Catalunya per la seva trajectòria professional i també el premi "Händelpreis der Stadt Halle 2009" d'Alemanya. En companyia de Montserrat Figueras, Jordi Savall va rebre el "Prix Méditerranée" atorgat pel Centre Méditerranéen de Littérature a Perpignan.

El 2010 Jordi Savall ha rebut el "Praetorius Musikpreis Niedersachsen 2010" (premi Praetorius de Música) del Ministeri de Cultura i Ciència de la Baixa Saxònia en la categoria "Internationaler Friedensmusikpreis" (Premi Internacional de Música per la Pau) pel punt de trobada que impliquen les seves creacions musicals entre les tradicions cristiana, jueva i musulmana. El mateix any ha rebut de la Real Academia de las Artes y las Ciencias-Premios de la Música (14ª Edició) el premi al "Millor Intèrpret de Música Clàssica" pel disc *The Celtic Viol*, i el 2011 ha rebut de la mateixa institució (15ª Edició) el premi al "Millor Intèrpret de Música Clàssica" pel disc *The Celtic Viol II*. Jordi Savall acaba de ser elevat a la categoria de "Commandeur des Arts et des Lettres" i "Chevalier" de la Legió d'Honor pel Ministeri de Cultura francès. Recentment ha estat guardonat amb el prestigiós premi Léonie Sonning Music 2012.

Sala de premsa –

(documentació, material gràfic...)

http://comedia.cat/ca/comediateca/mediterrania_2013

PREMSA - FIRA MEDITERRÀNIA DE MANRESA

Marc Gall · Nèstor Lozano

T. [00 34] 933 10 60 44 · 932 95 56 34

M. [00 34] 620 811 386 · nlozano@comedianet.com